

Grzegorz Ociecek

Wybrane zagadnienia związane ze zwalczaniem przestępczości gospodarczej na przykładzie wyłudzeń funduszy unijnych. Studium przypadków

Selected issues related to combating economic crime on the example of fraud of European Union funds. Key studies

Abstract

The aim of this publication is to present an extremely important issue from a national perspective, namely combating economic crimes, with particular emphasis on the area of fraud of European Union funds. This issue is important because the efficient state apparatus in the field of combating and preventing this type of crime means that Poland can be perceived in the international arena as a partner that can efficiently eliminate and prevent this type of crime, which in turn can measurably translate into revenues for the state budget and tightening the national financial system. The article also presents examples of criminal proceedings conducted mainly by specialized prosecutor's office units, including the Economic Crime Departments and the Local Departments of the Organized Crime and Corruption Department of the National Prosecutor's Office.

Keywords: *European Union funds, organized crime, economic crime*

Streszczenie

Celem niniejszej publikacji jest zaprezentowanie wyjątkowo istotnego zagadnienia z perspektywy krajowej, a mianowicie zwalczania przestępstw gospodarczych ze szczególnym uwzględnieniem obszaru wyłudzeń funduszy unijnych. Zagadnienie to jest o tyle istotne, że sprawnie działający aparat państwa w zakresie zwalczania i zapobiegania tego typu przestępczości sprawia, iż Polska może być postrzegana na arenie międzynarodowej jako partner, który w sposób sprawny potrafi eliminować i zapobiegać tego typu przestępczości, co z kolei w sposób wymierny przekłada się

Dr Grzegorz Ociecek, prokurator Prokuratury Krajowej w stanie spoczynku, doradca Prokuratora Krajowego, adiunkt na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Polska, ORCID: 0000-0002-2785-4677, e-mail: g.ociecek@uksw.edu.pl

Data zgłoszenia tekstu przez autora: 11.04.2023 r.; data zaakceptowania do publikacji: 28.08.2023 r.

na wpływy do budżetu państwa oraz uszczelnienie krajowego systemu finansowego. W artykule zaprezentowane zostały także przykłady postępowań karnych prowadzonych w głównej mierze przez wyspecjalizowane komórki prokuratury, w tym przez wydziały do spraw przestępczości gospodarczej oraz wydziały zamiejscowe Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji działającego w strukturze Prokuratury Krajowej.

Słowa kluczowe: fundusze unijne, przestępczość zorganizowana, przestępczość gospodarcza

1. Wstęp

Stale rozwijająca się przestępczość o charakterze gospodarczym przybiera różne postacie, które w pewnym stopniu uzależnione są od aktualnej w danym państwie oraz w danej chwili sytuacji gospodarczej oraz politycznej poszczególnego kraju. Przestępczość tego typu płynnie dostosowuje się do panującej koniunktury, co objawia się przede wszystkim tym, że sprawcy oraz ich protektorzy starają się w jak największym stopniu wykorzystywać luki poszczególnych krajowych systemów prawnych, aby móc osiągać jak największe nielegalne zyski. Dlatego tak istotnym zagadnieniem jest stała współpraca pomiędzy organami ścigania oraz wymiaru sprawiedliwości krajów członkowskich Unii Europejskiej (dalej UE) a organizacjami o charakterze międzynarodowym, które w zakresie swych kompetencji posiadają uprawnienia do zapobiegania oraz zwalczania tego rodzaju przestępczości. Działania podejmowane ze strony organów zajmujących się ściganiem przestępczości o charakterze gospodarczym będą skuteczne tylko w przypadku prawidłowego zdiagnozowania przyczyn danego rodzaju przestępczości. Prawidłowa diagnoza przyczyny zjawiska w sferze przestępczości gospodarczej daje realne szanse przynajmniej na ich ograniczenie. Wyeliminowanie przyczyny skutkuje także uszczelnieniem systemu prawnego, jak również brakiem opłacalności podejmowania działań mających na celu popełnianie przestępstw. Przedstawiciele doktryny wypracowali kilka definicji związanych z szeroko rozumianą przestępczością gospodarczą. Pierwsza z nich ma charakter podmiotowy i dotyczy pojęcia tzw. *white collar crime*. Definicja ta przyjęta została przez Edwina Hardina Sutherlanda. Zgodnie z nią główny nacisk położony został na sferę podmiotową, czyli na osoby popełniające przestępstwa o charakterze gospodarczym. Muszą to być jednak osoby cieszące się poważaniem społecznym, o wysokim statusie społecznym i zawodowym, posiadające specjalistyczne wykształcenie w dziedzinie prawa, ekonomii lub zarządzania¹. Kolejna definicja akcentowała element przedmiotowy dotyczący nie sprawcy przestępstwa o charakterze gospodarczym, a charakteru czynu, jak również okoliczności odnoszących się do rodzaju naruszonych dóbr. Zwolennikiem oraz prekursorem tej koncepcji był Karl Lindemann, który dokonał podziału przestępstw gospodarczych na :

- przestępstwa przeciwko spółkom handlowym,
- przestępstwa przeciwko przedsiębiorcom,
- przestępstwa przeciwko papierom wartościowym,
- przestępstwa kredytowe,
- przestępstwa związane z zaopatrzeniem w surowce oraz inne środki obrotu².

Oprócz typowej przestępczości o charakterze gospodarczym część przedstawicieli doktryny wyróżnia także tzw. przestępczość ekonomiczną, przyjmując, że skutki

¹ A. Zientara, *Przestępstwo nadużycia zaufania z art. 296 kodeksu karnego*, Warszawa 2010, s. 39–40; Zob. E.H. Sutherland, *White Collar Crime*, New York 1949.

² D. Palacz, *Pojęcie, symptomy i cechy przestępczości gospodarczej*, [w:] *Przestępczość gospodarcza. Istota zjawiska. Zasady odpowiedzialności, mechanizmy przestępcze i metody działania sprawców*, red. P. Łabuz, I. Malinowska, M. Michalski, T. Safijański, Warszawa 2017, s. 54–56.

tego rodzaju przestępczości widoczne są także w sferze fiskalnej i społecznej. Filip Stratyński do tego rodzaju przestępczości zalicza m.in.:

- szpiegostwo gospodarcze,
- oszustwa gospodarcze,
- sprzeniewierzenie aktywów,
- korupcję,
- pranie pieniędzy,
- oszustwa podatkowe,
- kradzież własności intelektualnej,
- *insider trading*,
- cyberprzestępczość,
- naruszenie zasad konkurencji³.

Na gruncie polskiego prawa karnego prekursorem definicji dotyczącej przestępczości gospodarczej była Oktawia Górniok, która za taką uznawała „czyn zagrażający systemowi gospodarczemu i jego regułom, jako całości albo jego poszczególnym instytucjom czy elementom oraz wyłącznie lub głównie ponadindywidualnym interesom gospodarczym społeczeństwa jako całości lub jego grup”⁴.

Andrzej Baładynowicz, dokonując podziału przestępstw gospodarczych, wyróżnił następujące jej kategorie:

- a) przestępstwa przeciwko kontroli państwa nad produkcją i konsumpcją,
- b) przestępstwa przeciwko interesowi fiskalnemu państwa,
- c) przestępstwa przeciwko własności⁵.

Kolejnym dokonaniem przez tego autora podziałem zachowań kryminalnych noszących znamiona przestępstw gospodarczych był podział na :

- a) przestępstwa, które związane są zarówno z produkcją, jak również dystrybucją nielegalnych usług oraz dóbr, wśród których dominującą rolę odgrywają: przemysł, przestępstwa narkotykowe oraz hazard;
- b) przestępstwa podatkowe⁶.

Generalnie rozróżniamy dwa rodzaje ujęć przestępczości o charakterze gospodarczym. Wymienia się tu ujęcie klasyczne o charakterze podmiotowym oraz systemowe, mające dwie postacie, tzn.:

- a) postać charakteryzująca się godzeniem w system gospodarczy,
- b) postać polegająca na naruszaniu zasad prawidłowego gospodarowania⁷.

³ F. Stratyński, *Przestępczość ekonomiczna jako główny kierunek rozwoju zorganizowanych grup przestępczych. Czy jesteśmy na to gotowi?*, [w:] *Przestępczość w XXI w. Zapobieganie i zwalczanie*, red. E. Pływaczewski, W. Filipkowski, Z. Rau, Warszawa 2015, s. 724.

⁴ O. Górniok, *Koncepcja przestępstw gospodarczych w doktrynie niemieckiej a polityka kryminalna*, „Państwo i Prawo” 1993/1, s. 65. Zob.: O. Górniok, *Przestępczość gospodarcza: wybrane przejawy i uwarunkowania*, Katowice 1986; O. Górniok, *Przestępczość gospodarcza i jej zwalczanie*, Warszawa 1994.

⁵ A. Baładynowicz, *System kontroli przestępczości gospodarczej*, „Prokuratura i Prawo” 2004/9, s. 24.

⁶ A. Baładynowicz, *Zapobieganie przestępczości. Studium prawnoporównawcze z zakresu polityki kryminalnej*, Warszawa 1998, s. 187–188.

⁷ W. Filipkowski, *Przestępczość gospodarcza*, [w:] *Kryminologia. Stan i perspektywy rozwoju*, Warszawa 2019, s. 485.

Zdaniem Wojciecha Filipkowskiego znaczny wpływ na przestępczość gospodarczą wywierają takie czynniki jak:

- a) rozwój nowych technologii, mający bezpośredni związek z pojawieniem się nowych towarów oraz usług;
- b) kwestie dotyczące regulowania przez poszczególne państwa kolejnych obszarów działalności gospodarczej, co z kolei wynika m.in. z wzajemnych umów (zobowiązań) o charakterze międzynarodowym;
- c) zmiany w prowadzonej przez poszczególne kraje polityki w zakresie społecznym, gospodarczym czy też skarbowym;
- d) otwarcie rynków o charakterze ponadkrajowym oraz ponadregionalnym, co ma kolosalne znaczenie przy międzynarodowej wymianie towarów i usług⁸.

2. Wyłudzenia funduszy unijnych

Jednym z przykładów przestępczości o charakterze gospodarczym, która w ostatnich latach na stałe zdomowała się w naszej krajowej rzeczywistości, jest przestępczość dotycząca wyłudzenia funduszy unijnych. W związku z wejściem Polski w skład struktury państw Unii Europejskiej 1.05.2004 r. na mocy traktatu akcesyjnego z 16.04.2003 r. Polska stała się jednym z największych beneficjentów funduszy Unii Europejskiej. Od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej do 30.11.2021 r. Polska otrzymała 141,8 mld euro. Według danych Ministerstwa Finansów nasz kraj we wskazanym okresie otrzymał odpowiednio 137,2 mld euro w ramach polityki spójności (ok. 65,2% całości wartości transferów), ok. 66 mld euro w ramach polityki rolnej UE (ok. 31,4% całości wartości transferów), a na pozostałe kategorie transferów (m.in. środki przedakcesyjne, *Connecting Europe Facility*, Fundusz Azyłu, Migracji i Integracji, a także tzw. pozostałe transfery) przypadło ok. 3,4% całości wartości transferów⁹.

Jeżeli chodzi o sposób rozdysponowywania funduszy unijnych, to zasadniczym kryterium rozdzielania środków finansowych UE na poszczególne państwa członkowskie jest poziom produktu krajowego brutto (PKB) w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Regiony o poziomie PKB na 1 mieszkańca w granicach 75–90% średniego poziomu unijnego zaliczane są do regionów w okresie przejściowym, a bardziej rozwinięte to te, których PKB na 1 mieszkańca osiąga co najmniej 90% średniej unijnej. Zaznaczyć należy, że wysokość przyznawanych środków podlega każdorazowej negocjacji pomiędzy krajami Unii Europejskiej a Komisją Europejską. W poniższej tabeli zaprezentowano dane dotyczące wysokości przyznanych środków unijnych w poszczególnych rodzajach programów krajowych¹⁰.

⁸ W. Filipkowski, *Przestępczość...*, [w:] *Kryminologia...*, s. 490.

⁹ <https://www.poir.gov.pl/strony/wiadomosci/1418-mld-euro-zyskala-polska-w-rozliczeniach-z-budzetem-unii-europejskiej> (dostęp: 30.08.2022 r.).

¹⁰ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl> (dostęp: 30.08.2022 r.).

Tabela 1. Środki unijne w programach krajowych przyznane w latach 2014–2020

Lp.	Nazwa programu	Fundusze Europejskie (w mld euro)
1.	Program Infrastruktura i Środowisko	27,4
2.	Program Inteligentny Rozwój	8,6
3.	Program Wiedza, Edukacja, Rozwój	4,7
4.	Program Polska Cyfrowa	2,2
5.	Program Polska Wschodnia	2,0
6.	Program Pomoc Techniczna	0,7

Źródło: dane uzyskane z portalu Funduszy Europejskich, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl> (dostęp: 6.07.2023 r.).

Oprócz programów krajowych fundusze unijne przyznawane są w ramach tzw. programów regionalnych, którymi zarządzają instytucje samorządowe.

Pod koniec 2017 r. Najwyższa Izba Kontroli (dalej NIK) zaprezentowała wnioski związane z wykorzystaniem środków unijnych w ramach polityki spójności (2014–2020). W wyniku przeprowadzonej kontroli pięciu krajowych programów operacyjnych (Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko; Program Operacyjny Inteligentny Rozwój; Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój; Program Operacyjny Polska Wschodnia; Program Operacyjny Polska Cyfrowa) oraz 16 regionalnych programów operacyjnych ustalono, że w połowie 2017 r. nasz kraj spośród 28 państw Unii Europejskiej zajmował 9. miejsce pod względem wydatkowania środków unijnych i 20. miejsce pod względem kontraktowania projektów. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie oceniła postęp w realizacji programów operacyjnych w odniesieniu do naboru wniosków o dofinansowanie projektów w tym okresie z 28,5% do 75,9% alokacji funduszy UE, a także w zakresie zawierania umów na realizację projektów z 9,5% do 36% alokacji tych funduszy. Niestety nie zabrakło także uwag krytycznych w zakresie kwestii dotyczących szybkości w wykorzystaniu funduszy. W kolejnym roku, tj. 2018, Najwyższa Izba Kontroli zbadała realizację celów na koniec 2018 r. określonych w ramach wykonania, czyli tzw. poziom wskaźników finansowych i rzeczowych dla 5 krajowych (KPO) oraz 16 regionalnych programów operacyjnych (RPO). W wyniku badania programów Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie oceniła realizację objętych kontrolą programów¹¹. Według danych NIK udział środków zakontraktowanych w ramach polityki spójności na koniec 2018 r. był w Polsce zbliżony do średniej unijnej (68%) i wynosił 72%. Najwyższe wartości osiągnęło w zakresie kontraktacji 5 państw członkowskich: Węgry (104%), Malta (84%), Portugalia (82%), Belgia (80%) i Cypr (80%). Najniższe wartości osiągnęły w zakresie kontraktacji: Austria (57%), Luksemburg (56%) i Hiszpania (49%)¹².

¹¹ <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-zarzadzaniu-wykorzystaniem-srodkow-ue-na-lata-2014-2020-w-ramach-polityki-spojnosci> (dostęp: 5.09.2022 r.).

¹² NIK: *Fundusze unijne przynoszą efekty – Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju*, <https://www.nik.gov.pl/> (dostęp: 5.09.2022); Zob. też: *Raport zbiorczy o wynikach kontroli NIK w zakresie wykorzystania środków z budżetu Wspólnot Europejskich w ramach polityki spójności w Polsce*, KAP-462-1/2009, Warszawa 2009.

W ramach systemu kontroli związanej z wdrażaniem programów operacyjnych ustanowione zostały odpowiednie akty prawne, do których zaliczamy m.in.:

- rozporządzenie Rady 1260/1999 z 21.06.1999 r. ustanawiające przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych¹³;
- rozporządzenie Komisji 438/2001 z 2.03.2001 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) 1260/1999 dotyczącego zarządzania i systemów kontroli pomocy udzielanej w ramach funduszy strukturalnych¹⁴;
- rozporządzenie Rady 2185/96 z 11.11.1996 r. w sprawie kontroli na miejscu oraz inspekcji przeprowadzanych przez Komisję w celu ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich przed nadużyciami finansowymi i innymi nieprawidłowościami¹⁵;
- ustawa z 20.04.2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju¹⁶;
- ustawa z 11.07.2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020¹⁷.

W chwili obecnej pierwsze dwa akty prawne utraciły już moc obowiązującą.

Zgodnie z art. 2 pkt 7 rozporządzenia Rady (WE) 1083/2006¹⁸ za „nieprawidłowość” w realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE uważa się „jakikolwiek naruszenie przepisu prawa wspólnotowego wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego, które powoduje lub mogłoby spowodować szkodę w budżecie ogólnym Unii Europejskiej w drodze finansowania nieuzasadnionego wydatku z budżetu ogólnego”. Stosownie do wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie sposobu postępowania w razie wykrycia nieprawidłowości w wykorzystaniu funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 2007–2013¹⁹ za „nieprawidłowość” uznano naruszenie jakiegokolwiek przepisu prawa krajowego, w tym koniecznych do zapewnienia odpowiedniego stosowania prawa unijnego. W pkt 2 lit. d przedmiotowych wytycznych znalazły się także kwestie związane m.in. z zasadami informowania o wykrytych nieprawidłowościach w tym informowaniu odpowiednich organów ścigania, jak również o kwestiach związanych z odzyskiwaniem przyznanych środków. Dodatkowo Naczelny Sąd Administracyjny zwrócił uwagę, że „poprawność działania Beneficjenta realizującego umowę o dofinansowanie projektu z wykorzystaniem środków UE musi być dokonywana, z uwzględnieniem postanowień tej umowy oraz przede wszystkim, przepisów prawa polskiego, tj. ustawy Pzp, ustawy o finansach publicznych, ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Przepisy te powinny jednak być wykładane i stosowane z uwzględnieniem prawa europejskiego, tj., rozporządzenia Rady (WE)

¹³ Dz.Urz. UE L 161 z 26.06.1999 r., s. 1 ze zm.

¹⁴ Dz.Urz. UE L 63 z 3.03.2001 r., s. 21 ze zm.

¹⁵ Dz.Urz. UE L 292 z 15.11.1996 r., s. 2.

¹⁶ Tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 260.

¹⁷ Tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 818 ze zm.

¹⁸ Rozporządzenie Rady (WE) 1083/2006 z 11.07.2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) 1260/1999 (Dz.Urz. UE L 210 z 31.07.2006 r., s. 25 ze zm.).

¹⁹ Komunikat Ministra Rozwoju Regionalnego z 28.02.2008 r. (M.P. z 2008 r. Nr 21, poz. 206).

nr 1083/2006, bowiem regulacje polskie dotyczące realizacji programów operacyjnych służą osiągnięciu wspólnych celów wynikających z prawa europejskiego i realizacji polityki spójności”²⁰.

W ramach ustawodawstwa krajowego w zakresie przestępczości związanej z wyłudzeniami funduszy unijnych działania kryminalne sprawców najczęściej kwalifikowane są z następujących artykułów Kodeksu karnego²¹ oraz Kodeksu karnego skarbowego²²: art. 286 § 1 k.k. (oszustwo), art. 258 § 1 i 3 k.k. (udział w zorganizowanej grupie przestępczej), art. 76 § 1 k.k.s., art. 299 § 1 k.k. (pranie pieniędzy), art. 229 § 1 i 3 k.k., art. 297 § 1 k.k., art. 228 § 1 k.k. W zakresie przestępstw dotyczących wyłudzeń funduszy unijnych działania sprawców związane są przede wszystkim z oszustwami polegającymi na wprowadzaniu w błąd urzędników przyznających świadczenia, tworzeniu fikcyjnych podmiotów gospodarczych, poświadczeniu nieprawdy w dokumentacji księgowej. Niejednokrotnie w ramach tego rodzaju przestępczej aktywności ma miejsce wręczanie korzyści majątkowych w zamian za nienależne przyznanie środków pieniężnych. Na podstawie protokołu kontroli przeprowadzonej w zakresie funduszy strukturalnych i funduszy spójności pracownicy Departamentu Koordynacji i Zarządzania Podstawami Wsparcia Wspólnoty w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego ustalili, że zdarzają się również przypadki polegające na tym, iż pracownicy jednostek pośredniczących sporządzają odpłatnie wnioski o przyznanie dotacji, a następnie dotacje te sami przyznają²³. Dodatkowo wśród nieprawidłowości przy pozyskiwaniu oraz wykorzystywaniu funduszy unijnych wymienia się również takie działania, które polegają na:

- dokonywaniu kompensat rozliczeń pomiędzy beneficjentem a wykonawcą z pominięciem rachunku bankowego;
- zaliczeniem finansowania z dotacji kosztów robót, które zostały zafakturowane po końcowym odbiorze prac;
- zaliczeniem finansowania z dotacji kosztów robót, które zostały zafakturowane przed zawarciem umowy²⁴.

3. Wybrane statystyki

W kolejnej części artykułu zaprezentowane zostaną wybrane statystyki – zarówno policyjne, jak i prokuratorskie – w celu unaocznienia skali zjawiska związanego z popełnieniem przestępstw o charakterze gospodarczym, ze szczególnym uwzględnieniem przestępczości polegającej na wyłudzeniach funduszy unijnych. W tabeli 2

²⁰ <https://www.wprzetargach.pl/kategorie/Zasada-zachowania-uczciwej-konkurencji> (dostęp: 31.08.2022 r.).

²¹ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.) – dalej k.k.

²² Ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz.U. z 2023 r. poz. 654 ze zm.) – dalej k.k.s.

²³ Departament Koordynacji i Zarządzania Podstawami Wsparcia Wspólnoty, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Kontrola w zakresie funduszy strukturalnych i funduszu spójności – podstawowe zasady działań kontrolnych, wykrywanie nieprawidłowości i ich konsekwencje*, Warszawa 2008, s. 7–20.

²⁴ A. Lipińska, *Zarządzanie, sprawozdawczość, kontrola, promocja i ewaluacja projektów dofinansowanych z funduszy unijnych*, Warszawa 2008, s. 158 i n.

przedstawiono dane dotyczące przestępstw o charakterze gospodarczym wraz z wyodrębnieniem oszustw gospodarczych, fałszerstw gospodarczych oraz przestępstw skarbowych²⁵.

Tabela 2. Przestępstwa o charakterze gospodarczym (w liczbach bezwzględnych) w latach 2004–2019

Rok	Oszustwa gospodarcze		Fałszerstwa gospodarcze	Przestępstwa skarbowe
	ogółem	w tym przeciwko obrotowi gospodarczemu		
2004	52 918	11 959	23 737	3829
2005	45 627	12 751	19 363	2837
2006	44 807	12 877	23 839	1863
2007	38 618	12 069	21 988	1929
2008	40 488	13 511	16 681	1701
2009	49 137	13 422	15 921	1881
2010	54 524	14 046	20 218	2048
2011	55 501	11 255	20 870	2586
2012	54 785	9 895	16 768	2101
2013	61 255	9 180	20 375	2085
2014	71 578	11 409	22 020	1725
2015	87 685	8 881	22 474	1822
2016	73 309	7 044	27 014	2008
2017	92 192	6 494	38 604	2446
2018	85 275	6 077	34 274	2399
2019	103 556	6 450	32 200	3035

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych policyjnych.

Na podstawie powyższych danych zauważyć można, że nasilenie przestępczości o charakterze gospodarczym, w tym przede wszystkim oszustw gospodarczych, miało miejsce w 2019 r. oraz 2017 r. Ponadto w 2017 r. odnotowano największą liczbę fałszerstw gospodarczych. Z kolei w 2004 r. zaobserwować można największą liczbę przestępstw o charakterze skarbowym.

W tabeli 3 zaprezentowane zostały dane statystyczne związane z liczbą spraw prowadzonych w zakresie przestępczości kryminalnej i ekonomicznej w latach 2004–2019. Jak można zauważyć, sprawy o charakterze gospodarczym po okresie transformacji ustrojowej oraz przemian społeczno-gospodarczych zaczęły mieć charakter dominujący. Trend ten jest widoczny i obowiązuje nieprzerwanie od 2011 r.

²⁵ G. Ociecek, *Wybrane zagadnienia związane ze zwalczaniem zorganizowanej przestępczości VAT w ujęciu praktycznym*, „Prokuratura i Prawo” 2022/11, s. 79–99; G. Ociecek, *Przestępczość zorganizowana w ujęciu statystycznym, ze szczególnym uwzględnieniem przestępczości o charakterze narkotykowym (część II 2004–2021)*, „Prokuratura i Prawo” 2022/6, s. 5–38.

Tabela 3. Liczba spraw prowadzonych w zakresie przestępczości kryminalnej i ekonomicznej

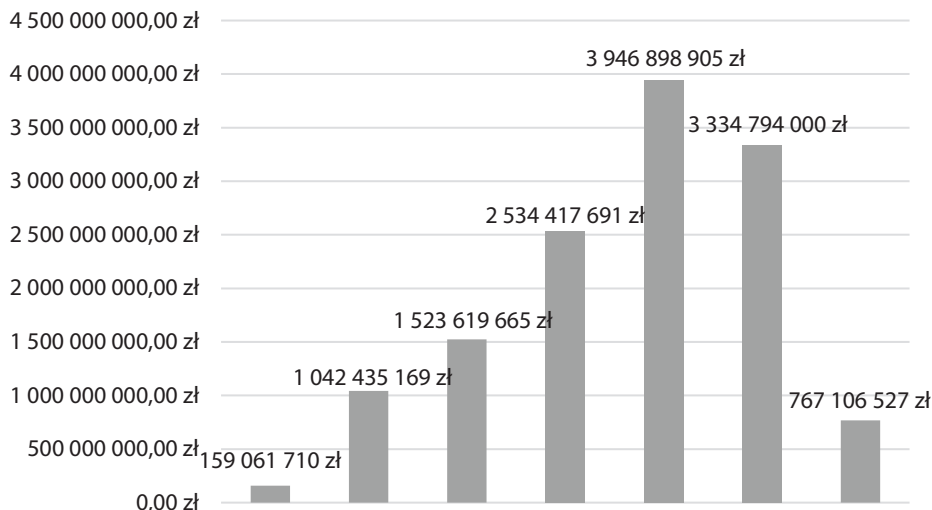
Rok	Grupy kryminalne (liczba spraw)	Grupy ekonomiczne (liczba spraw)
2004	144	152
2005	66	109
2006	49	88
2007	74	118
2008	103	131
2009	107	164
2010	90	177
2011	113	209
2012	181	277
2013	148	344
2014	155	388
2015	190	320
2016	143	341
2017	136	305
2018	122	292
2019	130	317

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji oraz Centralnego Biura Śledczego Policji.

Ważnym aspektem dotyczącym zwalczania przestępczości gospodarczej są zagadnienia związane z dostosowaniem przepisów prawnych do aktualnych zagrożeń wynikających z wykorzystywaniem luk proceduralnych. W tym miejscu zaznaczyć należy, że w 2016 r. na skutek przeprowadzonej reformy prokuratury zmianie uległa jej struktura organizacyjna. Przede wszystkim położono większy nacisk na kwestie dotyczące profesjonalizacji w zakresie ścigania najgroźniejszej przestępczości, w tym przestępczości gospodarczej oraz zorganizowanej, jak również powiązanej z nimi korupcji, szczególnie wśród urzędników państwowych.

Na szczeblach prokuratur regionalnych utworzonych zostało 11 wydziałów do spraw przestępczości gospodarczej, natomiast w 6 największych jednostkach prokuratury – 6 wydziałów do spraw przestępczości finansowo-skarbowej. Z kolei na szczeblach prokuratur okręgowych powołano wydziały do spraw przestępczości gospodarczej oraz 13 działów do spraw przestępczości finansowo-skarbowej. Dla porównania w 2015 r. na szczeblu prokuratur apelacyjnych i okręgowych funkcjonowały zaledwie 22 wyspecjalizowane komórki organizacyjne zajmujące się zwalczaniem przestępczości gospodarczej. Ważnym aspektem związanym ze zwalczaniem przestępczości gospodarczej, w tym wyłudzeń funduszy unijnych, oprócz profesjonalizacji organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości jest kwestia dotycząca odzyskiwania i zabezpieczania mienia pochodzącego z przestępstw. Na poniższym wykresie zaprezentowano dane obrazujące wysokość zabezpieczonego mienia na majątkach sprawców przestępstw w okresie od 2011 r. do I półrocza 2022 r.

Wykres 1. Wartość mienia zabezpieczonego u sprawców przestępstw w okresie od 2011 r. do I półrocza 2022 r.

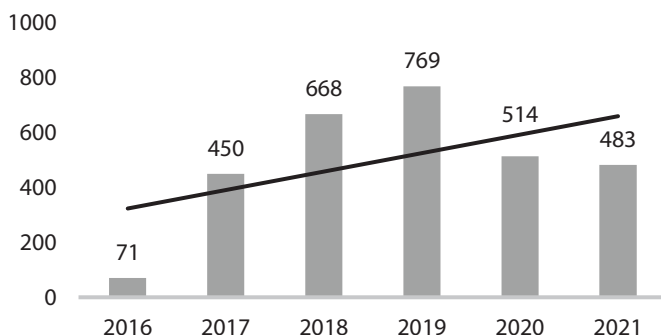

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Departamentu do Spraw Przestępczości Gospodarczej.

Największą wartość zabezpieczonego mienia odnotowano w latach 2019–2021. Łącznie wyniosła ona 7 281 692 905 zł. Dla porównania w latach 2011–2013 wartość zabezpieczonego mienia to 1 201 496 879 zł, czyli prawie 7-krotnie mniej.

W zakresie przestępczości związanej z wyłudzeniami funduszy unijnych w 2016 r. wprowadzono w Prokuraturze Krajowej – Departamencie do Spraw Przestępczości Gospodarczej – skuteczny, jak się okazało, system monitorowania postępowań związanych z realizacją projektów ze środków unijnych. Poniższy wykres przedstawia liczbę postępowań prowadzonych pod nadzorem Departamentu do Spraw Przestępczości Gospodarczej w sprawie wyłudzeń funduszy unijnych w latach 2016–2021.

Wykres 2. Liczba postępowań dotyczących wyłudzeń funduszy unijnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Departamentu do Spraw Przestępczości Gospodarczej.

W pierwszym półroczu 2022 r. zarejestrowano aż 203 postępowania, które związane są z wyłudzeniami funduszy unijnych. Łącznie we wskazanym okresie statystycznym prowadzono 3158 postępowań, w których oskarżonych zostało 2500 osób. Z kolei, co istotne, organy prokuratury dokonały zabezpieczeń majątkowych na łączną kwotę ponad 620 mln zł. Zaznaczyć należy, że działania sprawców tego rodzaju przestępstw doprowadziły do wyłudzenia ponad 3,5 mld zł. Niestety przed 2016 r. organy prokuratury nie prowadziły statystyk w zakresie tego typu przestępczości²⁶.

W tym miejscu warto podkreślić, że w zakresie ochrony interesów finansowych Unii Europejskiej, w tym przede wszystkim zwalczania oszustw oraz korupcji, na podstawie decyzji Komisji 1999/352/WE z 28.04.1999 r. powołano specjalny Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF)²⁷. Oprócz prowadzenia postępowań urząd ten zajmuje się także opracowywaniem polityki zwalczania nadużyć finansowych na potrzeby Komisji Europejskiej. Zgodnie z obowiązującymi przepisami OLAF prowadzi dochodzenia w sprawach dotyczących nadużyć finansowych, korupcji i innych przestępstw godzących w interesy finansowe UE w odniesieniu do:

- wszystkich wydatków UE, tj. przede wszystkim funduszy strukturalnych, polityki rolnej oraz funduszy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, jak również wydatków bezpośrednich;
- opłat celnych;
- podjęć poważnych uchybień ze strony urzędników UE i członków instytucji UE.

Postępowania prowadzone przez OLAF mogą przybrać jedną z trzech form dochodzeń, a mianowicie: dochodzenia wewnętrzne, zewnętrzne oraz tzw. sprawy koordynowane, w odniesieniu do postępowań prowadzonych przez organy ścigania poszczególnych krajów członkowskich UE. W opracowanym dokumencie Ares (2021) 6071905-06/10/2021 opracowane zostały wytyczne dla pracowników OLAF, którzy zajmują się prowadzeniem dochodzeń w zakresie nadużyć godzących w interesy finansowe UE²⁸. W okresie od 2016 r. do kwietnia 2022 r. OLAF w 18 przypadkach wystąpił z zawiadomieniami dotyczącymi wyłudzeń funduszy unijnych, przy czym 3100 spraw tego typu zostało zainicjowanych przez polskie podmioty krajowe.

4. Przykłady postępowań prowadzonych pod nadzorem Prokuratury Krajowej – Departamentu do Spraw Przestępczości Gospodarczej – w zakresie wyłudzeń funduszy unijnych

4.1. Śledztwo prowadzone przez Pomorski Wydział Zamiejscowego Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji, PK VIII WZ Ds (...)

Pomorski Wydział Zamiejscowy Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji nadzorował śledztwo PK VIII WZ Ds (...) w sprawie

²⁶ Informacje uzyskane z Departamentu do Spraw Przestępczości Gospodarczej.

²⁷ Dz.Urz. UE L 136 z 31.05.1999 r., s. 20 ze zm.

²⁸ <https://anti-fraud.ec.europa.eu/> (dostęp: 1.09.2022 r.).

zaistniałego w okresie od (...) 2008 r. do (...) 2012 r. przestępstwa oszustwa na szkodę Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, dokonanego przez działające w ramach zorganizowanej grupy przestępczej osoby skupione wokół spółki X, w wyniku którego doprowadzono pokrzywdzonego do niekorzystnego rozporządzenia mieniem znacznej wartości w wysokości nie mniejszej niż 128 000 000 zł, tj. o czyn z art. 286 § 1 k.k., art. 258 § 1 i 3 k.k. i in.

„Jak ustalono w toku przedmiotowego postępowania, w dniu (...) 2008 r. grupa producentów spółki X złożyła w Pomorskim Oddziale Regionalnym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (P.O.R. ARiMR) plan dochodzenia do uznania grupy producentów celem uzyskania opinii. Następnie, decyzją Marszałka Województwa Pomorskiego, spółka została wstępnie uznana za grupę producentów, kolejną z kolei decyzją została uznana za organizację producentów.

Spółka zadeklarowała ukierunkowaną produkcję rolną, polegającą na produkcji warzyw. Działalność ta dofinansowywana była przez ARiMR. Przy czym warunkiem uzyskania dofinansowania było utrzymanie określonej wysokości produkcji rolnej. W tym celu tworzono i fałszowano dokumenty przekazania, zakupu i sprzedaży płodów rolnych. Ponadto zawyżono wartość inwestycji w postaci budowy hal do przechowywania warzyw oraz zawyżano wartość kupowanych środków trwałych.

Istotą działalności wymienionej grupy nie była deklarowana wspólna produkcja rolna, ale wykorzystanie istniejących mechanizmów prawnych w celach przestępczych, ukierunkowanych na uzyskanie nienależnych korzyści.

W okresie objętym zarzutem w 2013 r. prezes zarządu spółki 8-krotnie występował do Dyrektora Pomorskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z wnioskami o przyznanie pomocy finansowej na pokrycie części kosztów kwalifikowanych inwestycji, ujętych w zatwierdzonym planie dochodzenia do uznania. Łącznie spółce przyznano nienależną pomoc finansową w kwocie 189.913.269,45 zł.

W toku śledztwa dokonano zabezpieczeń majątkowych na mieniu o wartości 107 346 246,90 zł.

W przedmiotowej sprawie w dniu (...) 2020 r. skierowano akt oskarżenia przeciwko 29 osobom, podejrzanym o czyny z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k., art. 258 § 1 i 3 k.k., art. 76 § 1 k.k.s., art. 56 § 1 k.k., art. 299 § 1 k.k. i inne”.

4.2. Śledztwo prowadzone przez Prokuraturę Okręgową w Koszalinie, PO IV Ds (...)

„W 2019 r. Prokuratura Okręgowa w Koszalinie wszczęła śledztwo w sprawie poświadczenia nieprawdy przez rzeczoznawcę majątkowego, w okresie od (...) 2009 r. do (...) 2014 r. w miejscowości X, w 14 operatach szacunkowych co do wartości ośmiu wycenianych nieruchomości, położonych w miejscowości Y, oraz wprowadzenia przez członków zarządu spółki Z, współdziałających z członkami zarządu spółki W i rzeczoznawcą majątkowym, w okresie od (...) 2009 r. do (...) 2015 r., w miejscowości C, na skutek przedłożenia poświadczających nieprawdę operatów, w błąd pracowników

Zachodniopomorskiego Oddziału ARiMR w Szczecinie, co do wartości nieruchomości zakupywanych oraz wartości nieruchomości, przedstawianych jako prawne zabezpieczenie dofinansowania inwestycji realizowanych przez spółkę i doprowadzenia Zachodniopomorskiego Oddziału ARiMR w Szczecinie do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w łącznej kwocie 91.184.224,44 zł, stanowiących wartość udzielonych spółce Z w ramach programu Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007–2013 dofinansowań, współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, w ramach Europejskiego Funduszu Rybackiego oraz usiłowania doprowadzenia do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 3.576.451,72 zł, tj. o czyn z art. 217 § 1 i 3 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. oraz art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.

Postępowanie przygotowawcze zostało zainicjowane zawiadomieniem o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa, złożonym przez Zarząd spółki D.

W jego toku ustalono m.in., że w latach 2009–2015 przedstawiciele spółki Z, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, w tym z rzeczoznawcą majątkowym, doprowadzili Zachodniopomorski Oddział ARiMR w Szczecinie do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w łącznej kwocie 91.184.224,44 zł, stanowiącej wartość udzielonych spółce, w ramach programu Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007–2013, dofinansowań współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, w ramach Europejskiego Funduszu Rybackiego, oraz usiłowali doprowadzić pokrzywdzonego do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 72.617.861,50 zł w ten sposób, że wraz z wnioskami o dofinansowanie przedkładali poświadczające nieprawdę dokumenty w postaci operatów szacunkowych, w których zawyżano rzeczywiste wartości nieruchomości zakupowych oraz wartości nieruchomości przedstawianych jako prawne zabezpieczenie dofinansowania inwestycji.

Dofinansowywane inwestycje beneficjenta dotyczyły m.in. zakupu gruntów od spółki i innych podmiotów, modernizacji nieruchomości czy też zakupu urządzeń do poprawy jakości surowca rybnego.

Ponadto przedmiotem śledztwa objęto również doprowadzenie Zachodniopomorskiego Oddziału ARiMR w Szczecinie do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w łącznej kwocie 9.206.856,00 zł, stanowiącej analogiczne dofinansowanie udzielone spółce K.

W dniu (...) 2021 r. w sprawie skierowano akt oskarżenia przeciwko 6 osobom.

Wobec podejrzanych zastosowano zabezpieczenia majątkowe w łącznej wysokości 9 201 796,00 zł”.

4.3. Śledztwo Zachodniopomorskiego Wydziału Zamiejscowego Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji, PK XI WZ Ds (...)

„Śledztwo zostało wszczęte m.in. w sprawie funkcjonowania zorganizowanej grupy przestępczej, utworzonej w celu popełnienia przestępstw związanych z zakłócaniem

i utrudnianiem co najmniej 37 przetargów publicznych o łącznej wartości zamówień 153.357.167,03 zł, organizowanych przez Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie, tj. jednostkę samorządową realizującą zadania administracji rządowej w zakresie ochrony przed powodzią oraz suszą terenów, w ramach której poszczególni członkowie grupy dopuszczali się przestępstw polegających na: przekroczeniu uprawnień, niedopełnieniu obowiązków oraz przyjmowaniu korzyści majątkowych, poświadczaniu nieprawdy w dokumentach co do okoliczności mających znaczenie prawne związanych z rozstrzygnięciem przetargów, a także nadzorem nad realizacją i zakończeniem inwestycji oraz wykorzystaniu tych dokumentów do uzyskania wsparcia finansowego od instytucji dysponującej środkami publicznymi, tj. o czyn z art. 258 § 1 k.k., z art. 228 § 1 k.k. i inne.

Jak wynika z poczynionych w trakcie śledztwa ustaleń, przestępczy mechanizm polegał na podejmowaniu szeregu działań, związanych z wykonywaniem dokumentacji projektowej przyszłych prac, na które rozpisywane były przetargi Zachodniopomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie, przeprowadzaniem procedur przetargowych na konkretne prace budowlane i hydrauliczne, prowadzeniem i odbiorem tych robót oraz finansowaniem i rozliczaniem inwestycji środkami, pochodzącymi z funduszy operacyjnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa i województwa zachodniopomorskiego. Ostatecznie zakresem ustaleń śledztwa objęto ponad 100 przetargów, organizowanych przez ZZMiUW w Szczecinie.

W trakcie postępowania przygotowawczego zarzuty korupcyjne przedstawiono m.in. Dyrektorowi firmy X, który przyjmował korzyści majątkowe w zamian za pomoc w wygraniu przetargów. Zarzuty korupcyjne przedstawiono również pracownikowi w Ministerstwie Środowiska, któremu wręczono korzyść majątkową w kwocie około kilkuset tysięcy złotych. Akt oskarżenia przeciwko temu podejrzanemu i 31 innym osobom został skierowany do Sądu w dniu (...) 2019 r. W sprawie dokonano zabezpieczenia majątkowego mienia w kwocie 2 609 456,81 zł”.

4.4. Śledztwo Prokuratury Okręgowej w Krakowie, PO II Ds (...)

„Prokuratura Okręgowa w Krakowie prowadziła śledztwo w sprawie m.in. doprowadzenia w okresie od dnia (...) 2008 r. do (...) 2012 r. w miejscowości X w celu uzyskania korzyści majątkowej oraz w celu uzyskania dotacji w łącznej kwocie 11 326 163,84 zł, Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, reprezentującej Unię Europejską i Skarb Państwa, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem znacznej wartości ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w kwocie 9 627 239,26 zł oraz mieniem znacznej wartości ze środków Skarbu Państwa w kwocie 1 698 924,58 zł, poprzez przedłożenie stwierdzających nieprawdę dokumentów, dotyczących specyfikacji technicznej maszyn stanowiących przedmiot dofinansowania, prawidłowości przeprowadzonego konkursu ofert na dostawę maszyn stanowiących przedmiot dofinansowania, rzeczywistej wartości przedmiotu

dofinansowania oraz rzeczywistego celu uzyskania dotacji, przyznanej na podstawie wniosku o dofinansowanie nr (...), oraz wprowadzenie w błąd pracowników Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, jako instytucji wdrażającej / instytucji pośredniczącej, co do rzeczywistego celu wykorzystania dotacji, udzielonej w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007–2013, na realizację projektu pod nazwą: «Przygotowanie do wprowadzenia na rynek nowego innowacyjnego wyrobu przez firmę Y», zaś dane dotyczące specyfikacji technicznej maszyn, stanowiących przedmiot dofinansowania, prawidłowości przeprowadzonego konkursu ofert na dostawę maszyn stanowiących przedmiot dofinansowania, rzeczywistej wartości przedmiotu dofinansowania oraz rzeczywistego celu uzyskania dotacji, stanowiły okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wsparcia, tj. o przestępstwo z art. 297 § 1 k.k. i art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Śledztwo w tej sprawie zostało wszczęte na podstawie raportu końcowego z dochodzenia zewnętrznego Europejskiego Funduszu do Spraw Nadużyć Finansowych (OLAF).

W jego toku ustalono m.in., że firma Y zawarła w dniu (...) 2008 r. z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) umowę nr UDA (...) o dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w ramach programu operacyjnego Innowacyjna gospodarka 2007–2013 projektu pod nazwą «Przygotowanie do wprowadzenia na rynek nowego innowacyjnego wyrobu przez firmę Y».

Ostateczne wsparcie finansowe dla projektu wyniosło 11 326 163,84 zł, w tym wkład z budżetu Unii Europejskiej wyniósł 9 627 239,26 zł, zaś wkład z budżetu krajowego – 1 698 924,58 zł.

Kwoty te zostały przekazane spółce na podstawie 8 wniosków o płatność.

W ramach przedmiotowego projektu spółka Y wybudowała budynek produkcyjny oraz nabyła urządzenia.

W sprawie ustalono, że projekt nie został wdrożony prawidłowo, zaś oskarżeni doprowadzili, dysponując środkami pochodzącymi z Europejskiego Funduszu Regionalnego i środkami pochodzącymi ze Skarbu Państwa, Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości do niekorzystnego rozporządzenia mieniem znacznej wartości w łącznej kwocie 11 326 163,84 zł, poprzez przedłożenie poświadczających nieprawdę dokumentów w Małopolskiej Agencji Rozwoju Regionalnego SA co do okoliczności stanowiących istotne znaczenie dla uzyskania dotacji, tj. wysokości wydatków poniesionych przez firmę Y, podlegających refundacji ze środków publicznych, trwałości realizacji projektu, faktu zainstalowania zakupionych za opisane wyżej środki publiczne urządzeń w siedzibie beneficjenta dotacji oraz przeszkolenia operatora i przeprowadzenia prób jego pracy, a także faktu, że zakupione urządzenia są obciążone licznym usterkami o istotnym znaczeniu produkcyjnym.

Przedmiotowe śledztwo zakończono skierowaniem w dniu (...) 2021 r. aktu oskarżenia do Sądu Okręgowego w Krakowie przeciwko 3 oskarżonym.

W sprawie zastosowano zabezpieczenia majątkowe w łącznej kwocie 1 500 000 zł”.

5. Próba podsumowania

Ważnym aspektem dotyczącym przeciwdziałania oraz zwalczania przestępczości o charakterze gospodarczym jest dostosowanie narzędzi prawnych, które w sposób skuteczny umożliwiają zwalczanie tego typu przestępczości. Kolejnym krokiem, który pozwoli na skuteczne zwalczanie tego rodzaju przestępczości jest stałe wypracowywanie oraz dostosowywanie środków o charakterze międzynarodowym, w tym zawieranie bilateralnych oraz multilateralnych porozumień pomiędzy służbami poszczególnych krajów w celu przyspieszenia ścigania karnego oraz możliwości szybkiego zajęcia wyłudzonego mienia. Na szczeblu krajowym ważną okolicznością, która z całą pewnością może przyczynić się do ograniczenia przestępczości gospodarczej m.in. w zakresie wyłudzeń funduszy unijnych, jest także stała współpraca organów ścigania z Generalnym Inspektorem Informacji Finansowej w zakresie monitorowania przepływu środków finansowych, jak również współpraca z organami kontrolnymi, w tym m.in. Najwyższą Izbą Kontroli czy też organami Krajowej Administracji Skarbowej. Z całą pewnością skuteczne wykorzystanie aktualnych narzędzi prawnych w postaci chociażby wprowadzonej w kwietniu 2017 r. do naszego ustawodawstwa konfiskaty rozszerzonej pozwoli na pozbawienie owoców przestępstwa ich sprawców.

Poza tym stałe podnoszenie tzw. kultury organizacyjnej polegające na sprawnym zarządzaniu organizacjami finansowymi zmniejsza ryzyko nadużyć, także w zakresie przyznawania funduszy unijnych oraz ich poprawnego wykorzystania²⁹. Nie należy zapominać także o kwestiach personalnych, tzn. o właściwym doborze osób, które w zakresie swych obowiązków posiadają kompetencje związane z rozdysponowywaniem środków w ramach funduszy unijnych oraz z kontrolą ich poprawnego wykorzystania. Tylko prawidłowo wyszkolona kadra urzędnicza jest bowiem w stanie już na wstępnym etapie składania wniosków o przyznanie środków unijnych wychwycić nieprawidłowości dotyczące prób niezgodnego z prawem wyłudzenia środków.

Ponadto należy mieć na uwadze kwestie związane z ochroną przed tzw. działaniami odwetowymi. Chodzi tu o ochronę osób, które zgłaszają nieprawidłowości w zakresie chociażby wyłudzenia funduszy unijnych. Zgodnie z dyrektywą z 23.10.2019 r.³⁰ organy krajowe winny zapewnić ochronę tzw. sygnalistom. Podczas obrad Komisji Europejskiej, słusznie zauważono, że „z perspektywy unijnej szczególnie ważne jest, że niezasadne i niezgodne z prawem wydawanie środków unijnych w ramach m.in. zamówień szkodzi konkurencyjności europejskiego rynku i odstrasza potencjalnych inwestorów”³¹.

²⁹ G. Blicharz, B. Oręziak, M. Wielec [red.], *Rynek finansowy. Zapobieganie przyczynom przestępczości*, Warszawa 2019, s. 13.

³⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z 23.10.2019 r. w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii (Dz.Urz. UE L 305 z 26.11.2019 r., s. 17 ze zm.).

³¹ M. Waszak, *Strażnicy demokracji. Nowe perspektywy ochrony sygnalistów*, Warszawa 2020, s. 54.

Bibliografia

1. Baładynowicz A., *System kontroli przestępczości gospodarczej*, Prokuratura i Prawo 2004, nr 9.
2. Baładynowicz A., *Zapobieganie przestępczości. Studium prawnoporównawcze z zakresu polityki kryminalnej*, Warszawa 1998.
3. Blicharz G., Oręziak B., Wielec M. [red.], *Rynek finansowy. Zapobieganie przyczynom przestępczości*, Warszawa 2019.
4. Filipkowski W., *Przestępczość gospodarcza*, [w:] *Kryminologia. Stan i perspektywy rozwoju*, Warszawa 2019.
5. Górniok O., *Koncepcja przestępstw gospodarczych w doktrynie niemieckiej a polityka kryminalna*, Państwo i Prawo 1993, nr 1.
6. Górniok O., *Przestępczość gospodarcza i jej zwalczanie*, Warszawa 1994.
7. Górniok O., *Przestępczość gospodarcza: wybrane przejawy i uwarunkowania*, Katowice 1986.
8. Lipińska A., *Zarządzanie, sprawozdawczość, kontrola, promocja i ewaluacja projektów dofinansowanych z funduszy unijnych*, Warszawa 2008.
9. Ociecek G., *Przestępczość zorganizowana w ujęciu statystycznym, ze szczególnym uwzględnieniem przestępczości o charakterze narkotykowym (część II 2004–2021)*, Prokuratura i Prawo 2022, nr 6.
10. Ociecek G., *Wybrane zagadnienia związane ze zwalczaniem zorganizowanej przestępczości VAT w ujęciu praktycznym*, Prokuratura i Prawo 2022, nr 11.
11. Palacz D., *Pojęcie, symptomy i cechy przestępczości gospodarczej*, [w:] *Przestępczość gospodarcza. Istota zjawiska. Zasady odpowiedzialności, mechanizmy przestępcze i metody działania sprawców*, red. P. Łabuz, I. Malinowska, M. Michalski, T. Safijański, Warszawa 2017.
12. Stratyński F., *Przestępczość ekonomiczna jako główny kierunek rozwoju zorganizowanych grup przestępczych. Czy jesteśmy na to gotowi?*, [w:] *Przestępczość w XXI w. Zapobieganie i zwalczanie*, red. E. Pływaczewski, W. Filipkowski, Z. Rau, Warszawa 2015.
13. Sutherland E.H., *White Collar Crime*, New York 1949.
14. Waszak M., *Strażnicy demokracji. Nowe perspektywy ochrony sygnalistów*, Warszawa 2020.
15. Zientara A., *Przestępstwo nadużycia zaufania z art. 296 kodeksu karnego*, Warszawa 2010.